

**SÕIDAVAD
EELIJA
TULISEL
VANKRIL**

ENN VETEMAA

ESIMENE OSA

1. Uvertüür **10**
2. Vaimuinimeste teineteiseleidmine ja nende arutlused imedest **32**
3. Isa Franciscusega juhtub äpardus **52**
4. Pihisade omavaheline piht **58**
5. Siinkohal lausutakse sõnake inkvisiitorite kaitseks **66**
6. Natuke lüürikat, siis aga midagi, millest mõeldagi jube **78**
7. Aadlimees, kelle suurim soov on saada taevakehaks **92**
8. Franciscuse ja Innocentiuse järjekordne raund **104**
9. Noor daam püüab tehtud viga heastada **132**
10. Duo jätkab paar päeva hiljem oma ajutreeningut **142**
11. Amanda pihib oma esimesest armastusest **176**
12. Isa Franciscus külvab kahtlusi **190**
13. Jumalast on pikalt räägitud. Kui tooks korraks ka tema vastalise mängu **200**
14. Ilukõneleja Franciscus on saanud pika nina **218**
15. Rahvatarkus Raikkülast **224**
16. Need naised, need naised... **232**
17. Isa Franciscus tahab endale tuhka pähe raputada, ent tema sõber ei luba seda mitte teha **244**

TEINE OSA

1. Rabavad uudised on saabumas **282**
2. Vahetatakse informatsiooni. Jõutakse robotikani välja **292**
3. “Paaril korral olen naisterahva kätt ikka enne ka puudutanud...” **312**
4. “Mis imelik pudel see sul peos on?” **322**
5. Sitasiticate hingest ja ninasarvikute karmast **326**
6. Mitu inglit mahub nõelaotsale? **338**
7. Võrdõiguslikkusest **344**
8. Tulevikuplaanid **352**
9. Tontoronto rahvavalgustaja osas **362**
9. (Järg) Esimesed teelekipujad **368**
10. Tondulondust saab tõeline Tontoronto kõige sellest tulenevaga **372**

1.

UVERTÜÜR

Vist pole maa peal kaht norset, mis täpipealt kokku langeksid, mõtiskleb Rain, noorepoolne filoloogiadoktor, vahetevahel lugupidavalt ka kosmofiloloogiks tituleeritu, kuna teda huvitavad galaktikais elunevate erinevate tsivilisatsioonide vahelise ühiskeele loomise teoreetilised alused.

Mitte ei taha Raini uni tagasi tulla. Juba üle tunni aja vahib ta nende sõiduvahendi (lennuk? rakett? – küll teeme sellestki peatselt juttu) kõrgesse kumerduvasse lakke.

Rain otsustab tõusta, kuigi teab, et hommikukohvi tuleb veel ligi tund aega oodata – üldäratuseni –, aga ega ole ka suuremat mõtet kaaslaste virgumiseelseid unemaigulisi soigumisi, rõhatusi ja viimaseid magusaid norsklemisi omavahel ajaviiteks kõrvutada, analüüsida või koguni hääliitsuste autorite iseloomu kohta mingeid oletusi teha, seejuures oma fantaasiale vaba voli andes. Akustika ja foneetikaga tegelemine muidugi päris mõttetu tegevus ei ole, kuid ega ole seni veel kuulda olnud rahvatarkust “meest norskest, härga sarvest”. Kuigi eks iga õhupahistaja olemusest sel moel tahes-tahtmata midagi ju paljastub.

Rain on kümme-kond minutit tagasi riietunud ning väljunud oma õhukeste lükandseintega privaatboksist lennumasina

ühisruumi ja vahtinud nüüd juba tükk aega üksinda ühest kuuest suurest illuminaatorist hahetavasse, sündivasse hommikusse. Pilt Linnuteest, kaugematest galaktikatest, kosmose lõputusest on muidugi vapustav ja majesteetlik. Aga eks ole seda juba küllalt vaadatud, nii et esimesed emotsioonid on juba kuhtumas. Kaunis ja vägev on ju näiteks kas või ka Pariisi Jumalaema kirik, ent kui seda päevast päeva, ja millal vaid soovid, imetleda võid, siis ükskord saab ikka himu täis.

Kirjatark haigutab, kuid õnneks ei pea ta pikemalt üksindust kannatama: läheneb aastat kaheksateistkümnene neiu – Lydia oli vist tema nimi –, väikesekasvuline, agar, püsimatu, tavalistest omaealistest enesekindlam ja hoiakult väljakutsuvam; jah, kasutagem pigem neid ümbernurgaütlevamaid sõnu, et mitte otse välja öelda “nipsakam”. Ja kas seda olekski senise paari juhusliku kokkupuute järgi kohe õige väita.

“Seisate siin nagu magajate und kaitsev turvamees,” tõdeb tüdruk.

“Põõnaksin praegu minagi edasi, aga mind ajas see öine hirmus torm üles. Ja vastu hommikut hakkas veel ka jäledat paduvihma sadama... Ju kuulsite seda teiegi, Lydia?” Miski-pärast on küsijal seda pärides aga isemoodi kaval nägu ees.

“Mina ei kuulnud küll midagi, lihtsalt tobedad unenäod ei lasknud magada...” tunnistab neiu. Aga jääb siiski, pea viltu, oma kaaslast terasemalt silmitsema: miks küll on tollel noorel mehel seda küsides varjamatu naeruvõru suu ümber?

“Kuulge, naabrimees, te just nagu muigaksite mu üle... Millega ma selle ära olen teeninud?”

“Eks ikka sellega, et te mu tormi- ja vihmajuttu kohe uskuma jäite,” tunnistab küsitu.

“Aga miks ka mitte?”

“Tõeliselt võiksite te ju teada, et ei saa siin kõrgel mingit tormi ega paduvihma olla – meid ümbritsevad vaid üksikud (vist lämmastiku) molekulid. Neidki vast paar tükki kilomeetri peale.”

“Nii et siin on siis ilm igal jumala päeval enam-vähem üks ja sama?”

“Enam-vähem jah. Nii et inglased ei saa end siin küll päris hästi tunda.”

“Miks just inglased?”

“Noh, ilmast rääkimine on ju nende lemmikteema... Kõhu korrasoleku kõrval muidugi, mis näib neil kõneaineks veelgi armsam olevat – niisugune mulje on mul vähemalt ilukirjandusest jäänud eriti just vanema põlve, pika ja väarika sugupuuga aristokraatide puhul. Nende seedimise, iga puuksu ja puuksukesegi kohta võib üsna võõraski küsija väarikailt leedidelt kohe põhjalikult kõike kuulda saada.”

Lydia turtsatab.

“Seda fakti ma ei teadnud... Ent olgu nii või teisiti, paraku tuleb tunnistada, et me elu siin tohutus kõrguses kihutavas kosmosebussis on kokkuvõttes tapvalt igav, vaatamata üüratule hinnale, mis meil selle mitte just ilmpika reisi eest maksta tuli. Need kakskümmend miljonit dollarit on summa, mis multimiljonäridelgi ninast vere välja lööb,” nendib piiga, samal ajal haigutades oma poolenisti plikaeale veel mittesobiva, maailmas pea kõike olulist juba näinu blaseerumusega. “Sihukese taevase lõbureisiga võib ju teiste ees uhkustada, aga see on ka kõik. Autoga sõites näed aknast vähemalt maju ja loodust – siit illuminaatorist välja vahtides tükib aga uni uuesti peale.”

“Kuid hädaldada meil siiski ei sobi: näe, meie seisame siin ilusti kahekesi kõrvuti ja ajame otsekui Eelija tulisel vankril läbi kosmose tuhisedes juttu. Seni ju kosmoseraketis kunstlikku gravitatsiooni luua veel ei osatud. Peame olema uhked,

sest pärast poolttosinat niinimetatud pärisastronautide tehtud proovilendu oleme meie maailma esimesed kosmoseturistid-mitteprofid... Üldse loetakse esimeseks n-ö tsiviilturistik Dennis Titot – ameeriklast, kes oma lennu tegi küll juba üsna ammu, aastal 2001... Ja muide kasutas ta selleks otstarbeks venelaste raketti SOJUZ.”

“Gagarinist olen ma kuulnud...”

“Noh tema oli eriettevalmistuse saanud proff, mitte turist.”

“Dennis Titost aga ei tea ma midagi. Nagu ka sellest, mida tähendab kunstlik gravitatsioon. Ja ärge mulle kõige igava tehnilise värgi lahtiseletamisega parem vaeva nähkegi! Olen neis asjus loll nagu oinas, ja oinas, kes ei tahagi targemaks saada. Ning ega häbene seda ka.” Ta häälest kostab upsakust: seda, mida mina ei tea, pole vajagi teada!

“Natuke ikka nagu võiks,” vaidleb Rain vastu, “maailm, vastupidi, peab meie reisi küllalt tähtsaks, sest isegi Vatikan ja üks mingi tema suur katoliiklik sõsarliikumine, mille nimi mul kuidagi meelde ei jää, on pidanud vajalikuks oma vaatelejad kohale saata. Ju loetakse seda esimest nii-öelda tavainimeste (noh, kas just päris?) mehitatud, ilma hirmsa treeninguta ette võetud turismireisi mõneti märgiliseks inimkonna ajaloos. Kui start välja arvata, elame siin ju enam-vähem samuti nagu Maalgi. Koguni nood kiriku mitte just sportlikud tegelased julgesisid kaasa tulla. Eks oleks meediagi esindajad kohale tulnud, ent 20 miljonit dollarit on tappev hind, ja ega mingit tipp-sensatsiooni ju ühest tavainimeste lõbureisist pole kah oodata.”

“Aga öelge mulle, hea onu (Need kaks sõna on lausunud tehtud siirusega; ei mingit naeratust taheta lasta välja paista.), miks see turismireis nii röögatult kallis on?”

Rain ei tee end seda, ju süütult iroonilist “head onu” märkamagi – kui keegi tahab sellist pöördumist kasutades

ennast veel lapselikumaks teha, kui ta tõeliselt on, siis miks ka mitte.

“Kas te tõesti seda ei tea... ?!” imestab Rain. “Maksate pöörase summa ega uuri täpsemalt järele selle hinna põhjust... Noh, ma võin teile piltliku näite tuua.”

“Laske tulla!”

“Vaadake, mõne kartulipunni jõuab endale osta igamees. Kuu peale ta neid visata aga ei jaksa. On ju nii. Ent kui tal selline vajadus või vastupandamatu soov tekiks, ja need kartulipabulad siiski kuu peale toimetada tuleks – ütleme kas või mingi meie raketi taolise sõiduriistaga –, siis maksaks see... mis te arvate?”

“Ilmselt... väga palju.”

“Kümneid tuhandeid dollareid kohe päris kindlasti.”

Lydia mõtleb järele ja lausub siis:

“Saan aru.... Nii et kasvõi ühe kilo mis tahes kauba saatmine sellisesse kaugusse maksaks tohutult enam kui asja enda väärtus.”

“Just.”

“Mõistan siis sedagi, miks me isiklikke asju kah üle kümne kilo ei tohtinud kaasa võtta.”

Nüüd vaikivad kaks vara ärganut natuke aega, sest uut jututeemat pole teineteisele peaaegu võõrail inimestel kohe-maid lihtne leida.

See-eest saab Rain mahti oma vestluskaaslasele pikemalt pilku heita.

Lydia – tänapäeval enam mitte eriti levinud eesnimi – on hakkaja oleku ja kavala pilguga nirginäoline piiga, kelle laitmatud väikesed teravad hambad on pisut-pisut väljapoole pöörat – kui ta millestki juba kinni napsatud saab, siis sellest enam lahti ei lase. Ta kannab ilmselt hinnalist ehtsast Hiina siidist kuldset, mustakarva draakonitega väljaõmmeldud hom-

mikumantlit. Hoiakult tundub tegu olevat parasjagu kõrgi, õigemini küll sellist p o o s i võtta üritava noore daamiga; ju arvab Lydia, et üks tõeliselt sõltumatu, materiaalselt kindlustatud noor naisterahvas peabki just selline olema.

Tähelepanuta ei jää tema juures ka ta mõlema käe neljandate sõrmede ülipikaks kasvatatud kirkalt helesinised küünepiigid, mille üle nähtavasti uhke ollakse...

Daamilik hommikumantel ühelt pool ja teisalt need tiineka piikküüned näitavad, et väljapeetusest ollakse siin veel üsna kaugel. Piltlikult võib Lydia kohta öelda, et too kook pole veel päris valmis küpsenud. See aga ei sega Raini märkamast, et tüdrukul on ilusad sääred ja hästi väike jalanumber.

“Te olete ju Rain, eks?... Kapten Stroll küll tutvustas reisi algul kõiki meid üksteisele, aga mul on kehv mälu.”

“Olin ja olen jah Reinu poeg Rain. Filoloog. Teie eesnime, Lydia, aga minu rahvuskaaslased, eestlased, nii naljalt ei unusta.”

Lydia reageerib sellele tüdinenud, ükskõikse õlakehitusega. Rahvustunne ei paista talle oluline olevat ja ta mainib, et on sündinud Rootsimaal, kuid mis tähtsust sellelgi.

“Aga mida te, Rain, sellest ümmargusest aknast õieti näha loodate?” huvitub neiu hoopis.

Küsiteldav teatab marutõsiselt, et loeb läbi illuminaatori ajaviiteks kosmose nõndanimetatud musti auke kokku. Lydia silmitseb teda seejärel kohe aukartlikumalt.

Kui ta küsib, palju Rainil neid siis juba täna kokku loetud on, saab ta vastuseks, et seni üksteist. Ta aga lootvat auke lugedes hea õnne korral ehk ka mõnele supernoovale peale sattuda. Ning samati kontrollib ta teooriat – muide ka ühe eestlase püstitatud – selle kohta, et universum olla ehituselt kärgjas. Tema ise seda seni veel märganud pole, küll aga

loodab näha. Ja mine tea, ehk sisaldab mõni kärg neist veel palju kiidetud taevamannat.

“Taevamanna... Otsi lolli! Tahate mind hullutada,” lausub neiu Rainile nende üsna põgusa tutvuse esimese pikema jutuajamise kohta ehk liialt familiaarsel toonil. Aga, tõega, see sobib talle.

“Illuminaatori taga on tõesti üht-teist huvitavat,” pajatab Rain. “Äsja pörutas meist mööda üks venelaste vanarauaks saanud satelliit. Võimalik, et mingi side- või luureaparaat. Känkras ja kole, juhtmed sabas rippu nagu soolikad. Ju sai mõnelt komeedilt piraka pihta. Vaatad sellist ilmutist – niisugust võiks mõne romula elektrik halvas unenäos näha. Mida aasta edasi, seda enam kosmosesse igasugu oma elupäevad lõpetanud tehnikat, eriti satelliite koguneb. Varsti on taevariigist, tiibu lehvitavate inglite kallist kodust, saanud prügimägi. Nagu igal pool, kuhu *homo sapiens* oma sõrad sirutab... Venkude satelliidi täävis oli muide erepunaselt kiirgav viisnurk veel selgesti näha.”

“Misasi?”

“Kohe näha, et kuulsusrikkast nõukogude ajajärgust ei tea te midagi.”

Rainil õnnestub Lydia sundimatu stiil üle võtta.

“Olgu teil teada, et punane viisnurk oli nõukogude riikluse üks olulisi sümboleid.” See teadmine ei paista tüdrukut küll karvavõrdki huvitavat.

Rain silmitseb naiseks küpsemise poolel teel olevat kaaslannat – ning otsustab siis, juhtugu mis juhtub, selle isenesest kena ja kindlasti endast väga heal arvamusel oleva naisevõrse kohta oma arvamust avaldada. Ta kavatseb seda teha kindlasti mitte sarkastiliselt, vaid pigem naljatlev-sõbralikult, ja peamiselt selleks, et kaaslannas mõnda senistest

juba etteaimatavatest erinevat emotsiooni välja kutsuda; eks näe, kas läheb Rainil korda neiu endast natuke ka välja viia.

“Teate, noor daam – ma jälgin teid siin juba meie reisi esimesest päevast peale, ja asi, mida ma teie juures veel üleüldse näinud ei ole, on millestki kas või pisikegi hoogumine. Ja teie tüdinuvõitu ilme väljendab, nagu oleksite oma noorusele vaatamata kõike olulist meie sessinatses ilmas juba ammu kogunud. Aga teate, minu eas onuke märkab sellises käitumises tehtust. Ühesõnaga kergelt võlts värk!”

“Mida te endale lubate! Ma tunnen, et mu küüned hakkavad teie sõbralikult üleoleva suhtumise peale sügelema,” rökatab Lydia. Oo, päris ehtsaid välke suudavad pilduda Lydiakese pilgud. “Milles see minu tehislikkus, see võlts värk peaks teie arust seisma? Tahaks ise ka teada.”

“Kas te tõesti tahate minu arvamust kuulda? ”

“*Why not?* Ega see mind eriti loksuta, aga eks siis öelge.”

“Detailide segu daamist ja plikast. Näiteks ajavad mind muigama – aga üldse mitte kurjalt – kas või teie neljandate sõrmede ülipikad plikalikud küüned oma väljakutsuvas helesinises... Pole üldse võimatu, et, julenud sellise märkuse teha, saan varsti nende teravust oma silmnäol tunda.”

Mis nüüd? Äkki saabki? Ent tema kaaslanna hakkab täiesti ootamatult hoopis naerma. Isegi nakatavalt. Isegi tunnustavalt.

“Teie julgus meeldib mulle, skribent. Teil võib õiguski olla, aga te olete esimene, kes niisuguse tähelepanekuga välja julgeb tulla.”

““Skribent”, neiuke, tähendab lihtkirjutajat, mina olen aga doktor. Vaks vahet sees!”

“Minu silmis mitte.”

Lydia heidab Rainile siiski uuriva, märksa hindavama pilgu – otsekui üks poksija teisele pärast esimest raundi, mille

algul oldi veendunud oma üleolekus, kuid ju sai partnerit alahinnatud –, ei karda see kena välimusega nii kolmekümne tuuris, hoopiski mitte prillipapa välimusega heledat verd mees oma arvamustega lagedale tulla. Näe, mis nüüd julgeb öelda:

“See pole küll minu asi, kuid kas Lydial endal pole tunnet, et karjuv kontrast valitseb nende küünte ning selle ilmselt käsitsi väljaõmmeldud originaalse, maitseka ja kalli hommikumantli vahel. Üks ilus täiseale lähenev neiu ei peaks selliseid maitseapsakaid enam tegema.”

“Te olete kuradi jultunud tegelane.”

“Loodan seda ise ka.” Seda nentiva mehe naer on aga sedavõrd sõbralik, peaaegu omamehelik, et Lydia tunneb – äsjane tõehetk pole neid mitte kaugendanud, pigem vastupidi.

Ja Rainile absoluutselt ootamatult tunnistab Lydia:

“Jutt õige! Tuleb mul Maale tagasi jõudnult lasta endale maniküür teha ja ehk osta hoopis mõni kena kiviga sõrmus. Kalliskivide tundjad on väitnud, et mu õnnekivi olla topaas.”

“Teie jutust paistab, et olete ikka üks ilmatuma rikas naisolevus. Kust see rahalaev... ?”

“Hiljem. Natuke pikem jutt. Praegu... tunnete ju ise...”

Miks Rain ei tunne: ruumi jõuab mõnus hommikukohvi lõhn. Ju on köögis alanud sebimine.

“Nii head lõhnad peaksid küll viimasedki norskajad üles ajama,” arvab Lydia. Tüdruk märkab äkki, et Rain kuulab nagu eriti teraselt ta hääldest, ja pärib keelemehelt, kas see on kutsehaigus.

“Ega te suurt eksi. Kapten kuulutas ju kohe esimesel päeval välja, et meil siin raketis saab olema lävimiskeeleks “väga halb inglise keel”,” meenutab Rain muigamisi, “ega teisiti saagi: kapten, ta abi ja väike pojamarakratt on inglased, meil aga on pardal ka kaks Itaalia kõrgemat vaimulikku, prantslastest

stjuardessid, kes omavahel muuseas tihtipeale saksa keelt räägivad, siis veel üks ebaselgest rahvusest Lähis-Ida naftaarimees, teie ja mina ning tont teab, mis rahvusest inimesi veel.

Teie inglise keele tagant, Lydia, mis pole muide üldsegi halb, võib kergelt rootsi aktsenti kuulda küll.”

“Noo. Teil on ilmselt eriti peen lingvistikõrv. Ent mina tabasin kohe alguses, ilma eriharidust omamatagi, teie kõnes ära eesti keelele ainuomase meloodilisuse, sest see on keel, mida ma lapsena kodus sunniviisil rääkima pidin.”

“Mis te sellega öelda tahate?”

“Seda, et mul on Eesti juured. Sügaval-sügaval... Olen II maailmasõja põgenike järeltulija... Aga igasugune rahvustunne ja aatelisus on mulle täiesti võõrad. Elan viimastel aastatel kord siin, kord seal. Eks ma, jah, üks kosmopoliit ole, kuigi ma lapsena eesti keelt, ja vist isegi päris korralikku, rääkisin. See on iseenesest üsna haruldane fakt, aga mu emapoolsed vanavanemad nõudsid teineteise võidu meie kodus eesti keeles rääkimist. Nad olid lausa naeruväärselt uhked oma, ma ei teagi mitmendama põlve vanaema üle, sest ei ole vist tõesti eestlast, kes Lydia Koidulast poleks kuulnud...”

“Väga huvitav,” rõõmustab Rain. “Nii et sealt siis teie eesnimi... Ma loodan, et räägite mulle kõigest mõnikord pikemalt. Saan teilt ehk Koidulast midagi uutki kuulda, sest eks oma kuulsatest esivanematest midagi põnevat ikka teatatakse. Nii et mulle on see kõik veel eriti huvitav.”

“Kui hea poiss olete ja mulle selle eest väikese dringi välja teete, siis võime selle asja üle ju mõelda. Ehk kuuletegi fakte, millest teil aimugi pole.”

“Kas ma nüüd sellele tohin loota...”

“Vaevalt te teate, et Koidula, keda üldiselt tuntakse siira ja natuke naiivse isamaalaulikuna, alustas hoopis lembeluulega,

mille ta oma esimesele armastatule pühendas. Polevat nois värssides puudunud koguni erootiline hõng. Noh, kas just prantslaste tasemel, aga kui ta seda suutnukski, ega siis olude sunnil endale lubada ikka oleks saanud – olen kuulnud, et Eestimaal peeti armastust tema ajal justkui millekski selliseks, millest avalikult rääkida ei passi. Ja kas eesti naisluuletajad seda teemat hiljemgi eriti harrastanud on?”

““Oh sukki neid, mis lõppeda ei taha...” kirjutas meie Marie Under. Aga tõesti alles kahekümnendal sajandil.”

Lydia tunnistab, et Underit pole ta lugenud, kuid arvab, et ju oli too poetess tõeline prohvet... Nüüd ei saa jälle Rain aru, miks nii.

“Pidi ju olema, kui kuulutas sukkpüksteajastu tulekut ette,” lustib tüdruk. Aga teatab siis, et praegu ei kuulvat Rain esiemast Lydia Emilie Florentinest sõnakestki rohkem. Jätaks teiseks korraks ikka kah midagi rääkida.

Nende jutu katkestab kellegi kõlav, südamepõhjast tulev:
“Atsihhh!”

Sellele lühisõnavõtule reageerib otsemaid keegi viisakas inimene asjakohasel viisil ja me kuuleme kusagilt poolpimedusest heasoovlikku:

“Terviseks!”

Aga pärast neid esimesi hääli, ehkki paljud veel tukuvad, päris endine vaikus enam ei taastu. Kusagilt hakkab kostma mingi ebamäärane vaikne pomin, mille sisust on algul raske aru saada. Hoolikamalt kuulates, ja kui ka piisavalt haridust jätkub, saadaks aru, et too pomin pole mingi mõttetu mula, vaid, vastupidi, vägagi eesmärgistatud tegevus: nimelt näeb keegi kuuldavasti veel lapsehäälega tegelane vaeva rahvusvaheliselt tuntud logopeedilise harjutusega, treenib usinasti “r”-i hääldamist, õigemini “l”-ilt sellele üleminekut.